Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ։
Հոկտեմ. 1-ից մինչև նոյեմ. 1-ը 85 կ. Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и Ко, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ №7.
(Բ. Կ.) 291. 50—40

Միքայէլ Անտոնեան Սուլեանը և իր որդիքը սրտի խորին ցաւօք յայտնելով առաջինն իր անմոռանալի ամուսնու, իսկ վերջիններն իրանց սիրելի մօր՝
ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՍՈՒԼԵԱՆԻ
մահը, խոնարհաբար խնդրում են ազգականներին ու ծանօթներին յարգել հանգուցեալի յիշատակը։ Հոգեհանգիստը կը կատարվի այսօր, կիրակի, սեպտեմբերի 23-ին, երեկոյեան ժամը $6^{1}/_{2}$-ին։ Յուղարկաւորութիւնը վաղը, երկուշաբթի, սեպտեմբերի 24-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, սեփական բնակարանից (Վօզնեսենսկայա փողոց № 10) դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
714. 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտը և պրօֆ. Պօզների կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Չուս.կ.) առ. 675. 30—6

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Առ. և Ա. Մ.
ԲՈՒԺԻՉ „ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."
Պահանջեցէք ամենուրեք
ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(Կ.) առ. 224. 39—25

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը
հրաւիրում է այն անձերին, որոնք կամենում են վերցնել նաւթային մթերքների մատակարարութիւնը քաղաքային հիմնարկութիւնների համար, 1913 թւի ընթացքում, հետևեալ քանակութեամբ.
1) Մազութ—142,000 պուդ։ 2) Դիզէլի դվիգատելների համար թեթև նաւթ—15,000 պ.։ 3) Հում նաւթ—5000 պ.։ 4) Կերօսին—8000 պ.։ 5) Բէնզին—400 պ.։ 6) Իւղ մոտորների ցիլինդրների համար 8''—4000 պ.։ 7) Հանքային իւղ—825 պ.։ 8) Հանքային ճարպ—140 պ.։
Պայմանների ծրագրերը, կոնդիցիաները և բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ Քաղաքային Վարչութեան մթերային բաժանմունքում, ժամը 10—3-ը։
Յայտարարութիւնները ձգվում են Քաղաքային Վարչութեան I բաժանմունքում նրանց համար յատկացրած արկղը։ Յայտարարութիւնները կարելի է տալ մինչև հոկտեմբերի 5-ը։
(առ.) 713. 3—2

Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
նշանակված այսօր, կիրակի, սեպտեմբերի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին (Կովկ. Հ. Բար. Ընկ. դահլիճում, Արաս.-Արազսկայա հրապ. № 7)։ ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳՆ Է. 1) Պեատիգօրսկում, Արմաւիրում և Եկատերինօդարում ճիւղեր բաց անելը, 2) Պաշտօնավար անձանց ընտրութիւնները, այն է՝ վարչութեան 5 փոխ անդամի, խմբագր. մասնաժողովի 2 անդամի և 2 փոխ անդամի, վերստուգիչ յանձնաժողովի 1 անդամի և 2 փոխ-անդամի, 3) Արդուինի ճիւղի խնդիրը, 4) Հերթական հարցեր։
692. 2—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՇԻԽԵԱՆՑ
ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ արտասահմանից՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը. 3—2

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ (երեկ. ժ. 5—7-ը։
Միխայլովսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.
(Ե.Հ.Կ.) առ. 179. 100—34

ԿԻՍԼՈՎՈԴՍԿԻՑ վերադառնալով վերանորոգեց հիւանդների ընդունելութիւնը Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՑԻ և սրտի։
Սրսկումներ նաև տուբերկուլինով և ՌԱԴԻԻ պրեպարատներով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10. Телеф. 7—92.
(Ա.Օ.) առ. 699. 100—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆԸ
վերադառնալով ամառանոցից և տեղափոխվելով նոր բնակարան՝ վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։ Պլոմբ (ոսկեայ, արծաթեայ և այլն), ատամի հեռացումը առանց ցաւի։ Կաբինէտին կից՝ լաբօրատօրիա արհեստական ատամների։ Ընդունել. ամեն օր առ. ժ. 6—2-ը և երեկ. 4—7-ը։ Лермонтовская ул., № 1, подъѣздъ съ переулка.
(Ե.Հ.Կ.) առ. 686. 4—4

ԱՊՕՐԷՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ներսէս վ. Մելիք-Թանգեանի ընտրութիւնը Ատրպատականի թեմի առաջնորդի պաշտօնի համար կատարվել է այնպիսի պայմաններում, ինչպէս ցոյց է տալիս Թաւրիզի մեր թղթակիցը, որ այդ ընտրութիւնը պէտք է միանգամայն համարել ապօրինի։

Մի կողմ թողնելով այն հանգամանքը, թէ որքան անպատշաճ և անվայելուչ է, երբ մի վարդապետ, որ ուղարկվում է մի տեղ հսկելու և նախագահելու առաջնորդական ընտրութիւններին, հասածին պէս անմիջապէս թոյլ է տալիս իրան համարել միակ կանդիդատ այդ պաշտօնին և ընտրել է տալիս իրան, առանց ժամանակ տալու որ ժողովուրդը, որին կամենում է հովւել, փոքր ինչ ծանօթանայ իր հետ,—մենք այդ ընտրութիւնը ըստ էութեան գտնում ենք ապօրէն և բեկանելի։

Այդ ընտրութիւնը կատարվել է այնպիսի պայմանների մէջ, որ ընտրեալը չէ կարող որևէ յարգ, հեղինակութիւն և վստահութիւն վայելելու յոյս ունենալ իր ժողովրդի մէջ։

Եթէ չը լինէին այն փաստերը, որ առաջ է բերել մեր թղթակիցը, միայն այն դօկումենտները, որոնք տպված են «Հօրիզոն» թերթի մէջ, որ վերջերս, ի դէպ է ասել, սկսել է Էջմիածնի օֆիցիօզի դերը կատարել,—բաւական են պերճախօս կերպով ապացուցելու ընտրութեան ապօրինութիւնը։

Առաջնորդական փոխանորդ Կարապետ քահանան զեկուցանում է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, թէ Թաւրիզում տեղի ունեցած վերջին դէպքերի պատճառով և Կարապետ եպիսկոպոսի մեկնելուց յետոյ թեմական ժողովը, թեմական խորհուրդը միանգամայն կազմալուծեալ վիճակի մէջ են և անհրաժեշտ է վերակազմել նոր ընտրութիւն կատարելով։ Կաթողիկոսն էլ յանուն Կարապետ եպիսկոպոսի տուած կոնդակի մէջ շեշտում է այդ հանգամանքը և ապա ուղարկում է Ներսէս վարդապետին Թաւրիզ՝ յատկապէս վերակազմելու, նոր թեմական ժողով և խորհուրդ ընտրել տալու և ապա նախագահելու թեմական ժողովին, որ պէտք է նոր առաջնորդի ընտրութիւն կատարէ։ Բայց յանկարծ, կարծէք մոգական գաւազանի հարւածով, կազմալուծեալ ժողովը դառնում է կազմակերպված։

Պէտք է իմանալ, թէ նախկին թեմական ժողովը, կազմալուծված թեմական ժողովը ամենևին չէր կարող լինել և համարվել Ատրպատականի թեմի հայ ժողովրդի ներկայացուցիչ։ Նա ընտրվել էր այն ժամանակ, երբ դաշնակցականների տէրրօրն էր տիրում ամբողջ ժողովրդի վրա և գրեթէ ամբողջ ժողովը բաղկացած էր դաշնակցականներից։ Բայց նոյնիսկ այդ ժողովը վերջերս կազմալուծվել էր, որովհետև անդամներից մի քանիսը հրաժարական էին տուել, մի երեքը մեղադրվել էին քրէական գործերի մէջ, իսկ մէկը դատապարտվել էր կախաղանի և ազատվել էր փախուստով, ապաստան գտնելով Թիւրքաց հիւպատոսարանում։ Եւ ահա այդ՝ օրէնքով կախաղանի դատապարտված ու պատասխանատուութեան ենթարկված անձերի քուէները ձեռք է բերում Ներսէս վարդապետը փոխանորդաբար, այսինքն օրէնքով դատապարտված մարդիկ իրանց քուէները փոխանցում են այլոց, իսկ մի անգամ հրաժարվածներն էլ յետ են վերցնում իրանց հրաժարականը, և այդպիսով ձայների մեծամասնութիւն ձեռք բերելով՝ Ներսէս վ. ընտրել է տալիս իրան առաջնորդ։

Կարծէք երևակայել Թաւրիզի և Ատրպատականի հայ ժողովրդի ողջամիտ մասի վհատութիւնը, երբ նա ակնկալում էր ազատված տեսնել իրան նախկին մղձաւանջից, ունենալ օրինաւորապէս ընտրված առաջնորդ, կարգի բերել գործերը։ Իսկ յանկարծ այդ ժողովուրդը իրան զրկված է տեսնում հնարաւորութիւնից՝ տնօրինելու իր գործերը։

Մենք չենք խօսում դեռ այն մասին, թէ քաղաքականապէս որքան մեծ անտակտութիւն է, երբ ռուսաց դատարանի ձեռքով դատապարտված, ուրեմն իրաւունքներից զրկված մի մարդու ձեռքով ընտրվում է Ատրպատականի առաջնորդը, որ այնքան պէտք ունի այդ հիւպատոսարանի օգնութեան և աջակցութեան։

Այդպիսի պայմաններում կատարված ընտրութիւնը կունենայ միայն այն հետևանքը, որ ժողովուրդը կը խորթանայ, կանտարբերանայ, կը հեռանայ իր առաջնորդարանից և ազգային գործերից, և գուցէ մի քանի տարուց յետոյ Էջմիածինը, եթէ ունենայ անխոհեմութիւնը հաստատելու այդ ընտրութիւնը, կիմանայ, որ Ատրպատականի [illegible] այլ ևս գոյութիւն չունի իր համար և դուրս է եկել իր փարախից։

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Սեփ. հեռագիր)

Էջմիածին, 22 սեպտեմբերի

Թիւրքահայաստանի հայ ժողովրդի ներկայ դառն ու անապահով դրութեանը վերջ դնելու և նրան իր ռուսահայ եղբայրների կողմից բարոյական աջակցութիւն ցոյց տալու նպատակով սեպտեմբերի 19-ին Թիֆլիսում գումարված խորհրդակցական ժողովի կողմից ուղարկված պատգամաւորութիւնը հասնելով ուրբաթ երեկոյեան Էջմիածին՝ իսկոյն և եթ արժանացաւ Նորին Սրբութեան ունկնդրութեան և հաղորդեց նրան Թիֆլիսում կայացած խորհրդակցական ժողովի միջնորդութիւնը։ Հետևանքի մասին կը հաղորդեմ։

Հայ տպագրութեան և գրերի գիւտի յօբելեանի կատարումը նոյեմբերի 13-ին, նոյնպէս և դպրոցական ֆոնդ կազմելու որոշումը—մնում են անխախտ։ Տօնակատարութեան ծրագիրը կազմված և ուղարկված է ամենուրեք։

Հ. Առաքելեան

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 սեպտեմբերի

Կիսլովոդսկ.—Կոկովցեվը մեկնեց Սոչի։

Օդեսսա.—Յունաց հիւպատոսարանը կարգադրութիւն ստացաւ իր կառավարութիւնից պահել Օդեսսա եկող յունական շոգենաւերը։ Զրախտները աւելանում են։

Պարիզ.—Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ ղեկավար շրջաններում պնդում են, չը նայած իտալական հերքումներին, թէ բանակցութիւնները մօտենում են նպաստաւոր վախճանի։

Պուանկարէն նախաճաշ տուեց ի պատիւ Սազոնովի։

Պարիզ.—Պուանկարէի մօտ նախաճաշելուց յետոյ Սազոնովը դեսպանատանը ընդունեց օտարազգի դիպլոմատներին, ի թիւս որոց թիւրքաց, սերբիական, բուլղարական և յունաց դեսպաններին։

Հռոմ.—Պաշտօնապէս հերքվում են Իտալիայի և Թիւրքիայի միջև հաշտութիւն կապվելու լուրերը։ Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը գոհունակութեան զգացմունք առաջ բերեց քաղաքական և պարլամենտական շրջաններում, որոնք կարծում են, որ Իտալիան այժմ կարող է սաստկացնել իր պահանջները. միւս կողմից հաշտութիւն կնքելը ազատութիւն կը տայ Թիւրքիային կռւելու Բալկանների քրիստոնեայ ժողովուրդների դէմ և հնարաւորութիւն կը տայ գործելու նաւատորմին, որ ներկայումս փակված է Դարդանէլի ետևը։

Ստոկհօլմ.—Անգլիական նաւատորմը մեկնեց Բեվէլ։

Մալտա.—Մերձաւոր Արևելքի դէպքերի պատճառով «Եարմութ» և «Բէյմութ» յածանաւերը հրաման ստացան Ջիբրալտարից գալ Մալտա։

Բելգրադ.—Սկուպշչինայի նախագահ նորից ընտրվեց Նիկոլիչը, փոխնախագահներ՝ Ստոյկովիչ և Ջերբիկ, բոլորն էլ հին արմատականներ։ Շաբաթ օրը Թագաւորը կը բանայ սկուպշչինայի նիստը գահական ճառով։

Զինւորական մինիստր նշանակվեց գնդապետ Բոժովիչը։

Բեռլին.—Բօրսայում յայտարարվեց, որ այսուհետև մինչև նոր ազդարարութիւն Թիւրքիա կարելի է ուղարկել սոսկ անշիֆր հեռագիրներ թիւրքերէն և եւրօպական լեզուներով։

Վիէննա.—Աւստրիական պատգամաւորութեան բոսնիական մասնաժողովը ընդունեց Բոսնիայի համար յատկացված գումարները։ Ֆինանսների մինիստրը ասաց, որ սկզբում պէտք է գործադրվեն տնտեսական, իսկ յետոյ արդէն քաղաքական բարենորոգումներ։

Բօրսայում [illegible] բացան թիւրք-իտալական հաշտութեան տեղեկութիւնների և բալկանեան ճգնաժամը մեղմանալու լուրերի ազդեցութիւնից։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

22 սեպտեմբերի

Կ. Պոլիս.—Աւստրիական դեսպանը երկարատև խորհրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստրի հետ և առաջարկեց հաշտարար քաղաքականութիւն։

Պատերազմի ցանկութիւնը ուժեղանում է։ Փողոցներում ցոյցեր են դրօշակներով և աղաղակներով՝ «Կեցցէ պատերազմը, կորչի Բուլղարիան»։ Զօրքը կռւի է ձգտում։ Կառավարութիւնը նոյնպէս հակված է պատերազմի, մանաւանդ որ նախնական հաշտութիւն է կապել Իտալիայի հետ, որ հաստատվում է վերջերս։

Բուլղարիայի հետ պօստային հաղորդակցութիւնը խզված է, թւում է սոսկ կապ պահպանել Ռումինիայի միջոցով շաբաթը երեք անգամ։

Ցիմրօշի մօտերը բուլղարները յարձակվեցին թիւրքական բլոկհաուզի վրա, բայց յետ մղվեցին։ Նովո-Բազարի մօտ սերբերը յարձակում գործեցին թիւրքական զօրքերի վրա, սակայն պարտութիւն կրեցին։

Մինիստր Նազիմ փաշան նշանակվեց գեներալիսիմուս։

Զօրքի մասին արգելվեց տեղեկութիւններ տալ։ Զօրքերը բաժանվում են երկու մասի. մէկը ընդդէմ Բուլղարիայի և Սերբիայի՝ Ավնի փաշայի հրամանատարութեամբ, միւսը ընդդէմ Յունաստանի և Չեռնոգորիայի՝ Ալի-Ռիզա փաշայի հրամանատարութեամբ։

Գեներալ շտաբի օֆիցերների մասնաժողովը մեկնում է Ռումելիա։

Երկու յածանաւ դուրս եկան Բոսֆորից և հսկում են Սև-ծովի մուտքի մօտ։

Միջազգային կոնֆերենցիայի գաղափարը Բեռլինի դաշնագրի 23-րդ յօդուածի անմիջական գործադրութեան նպատակով սկսում է տարածվել շնորհիւ Անգլիայի աջակցութեան։

Թիւրքիան կրկին պահանջելու է բալկանեան պետութիւններից վերացնել զօրաժողովները։

Ստամբուլում հսկայական միտինգներ։ Բանաձևերի մէջ պահանջվում է պատերազմել մինչև վերջին հնարաւ-

բութիւնը. Ամբոխները դրօշակներով անցնում են Սոֆիայի և Պլովդիւ փողոցներով, ցոյցեր կազմակերպելով պատերազմի օգտին [illegible] պետութիւնների [illegible] օգտին, որոնց պաշտպանում են [illegible]։ Ամբողջ անկարգութիւններ չը կան։

Պատերազմի բում երևոյթն անխուսափելի է. Թիւրքիան համաձայն չէ թոյլ տալու որևէ միջամտութիւն և մերժում է ամեն տեսակ բանակցութիւն բարենորոգումների մասին, որոնք կարող են նրա [illegible] ու ձեռքը կապել, և ամեն տեսակ կոնֆերէնցիա, որ կարող լինէր բարենորոգումներ մտցնել [illegible] բալկանեան պետութիւնների համաձայն գալուն։

Լաւ տարածվեց՝ թէ բոլգարները արդէն անցել են Թիւրքիայի սահմանը։

—

Սէննիցա.—Սերբիական հրոսակախմբերը յարձակում գործեցին Ազիզիէ բլոկհաուզի վրա քաղաքից ոչ հեռու։

—

Լօնդօն.—Թիւրքիան նախազգուշացրեց մեծ պետութիւններին, որ նա նկատի առնելով բալկանեան պետութիւնների ագրեսիվ դրութիւնը՝ իրան գործողութեան լիակատար ազատութիւն է վերապահում, հաւատալով թէ կուլտուրական աշխարհը կը գնահատէ նրա չափաւորութիւնը, որը սակայն չէ բացասում երկրի հանգստութեան ու արժանապատւութեան պահպանման համար միջոցներ ձեռք առնելու հոգսը։

—

Սօֆիա.—40 պատգամաւոր գրվեցին կամաւորների թւում, որոնք աւելի են քան պահանջվում է։

—

Միտրօվիցա.—Իփէկի հետ հաղորդակցութիւնը խզվեց։

Մի քանի հազար ալբաններ ժողովվել են Իշաէնիչ և Ստօլ գիւղերում, սպառնալով յարձակվել Իփէկի վրա, եթէ զէնք չը բաժանվի։

—

Իփէկ.—Մզկիթներում խորհրդակցութիւններ են տեղի ունենում սերբերին կոտորելու մասին։ Ալբան պարագլուխները հակառակում են։ Թիւրք օֆիցէրները բացէ ի բաց առաջարկում են սերբերին գաղթել Սերբիա և Չերնոգօրիա կոտորածից խուսափելու համար։ Ալբանները չեն դադարում սերբերին սպանելուց։ Ալբանները սպառնում են քայքայել սերբիական հարուստ Բէլպօլէ գիւղը։ Ի պաշտպանութիւն ռուս վանականների Դէչան ուղարկվեցին ռուսաց զօրքեր։

—

Բէլգրադ.—Զօրաժողովն ընթանում է աջող։ Պահեստիները խմբերով գալիս են արտասահմանից։ Գնացքները հասնում են մինչև Սօֆիա և Րիստօվաց։ Կ. Պոլսի հետ հաղորդակցութիւնը ընդհատված է։

—

Փէրիզօվիչի.—Պրիզրէնի հետ հաղորդակցութիւն չը կայ։ Այնտեղ մեկնեցին 1000 զինված ալբան Լիւմից, որոնք պահանջելու են զէնք բաժանել։ Ալբանները շրջակայքից գալիս են քաղաք։

—

Ուսկիւբ.—Երկաթուղային ու պօստային հաղորդակցութիւնը Սերբիայի հետ ընդհատվեց։

Քաղաքում հանգիստ է։

—

Պարիզ.—Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրութեան տեղեկութիւնների համաձայն դրութիւնը Բալկաններում չէ փոխվել։ Ոչ մի ուլտիմատում Բ. Դրանը չէ յանձնված։ Բոլոր մեծ պետութիւնները ցանկանում են խաղաղութիւնը պաշտպանել։ Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի հայեացքները միանգամայն համանիշ են։

Ըստ երևոյթին դրութիւնը Բալկանում չի փոխվի 2—3 օր։ Րումինիայի զօրաժողովի տեղեկութիւնը չէ հաստատվում, ինչպէսնաև չեն հաստատվում Թիւրք եւ բոլգար զօրախմբերի ընդհարումների լուրերը։ Մեծ պետութիւնների բանակցութիւնները ստանում են նպաստաւոր ընթացք։ Ռուսաստանը Գերմանիայի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի նման գործելու է յօգուտ խաղաղութեան բալկանեան մայրաքաղաքներում։ Յոյս կայ, որ Վիէննայի կաբինէտը եւս կը գործէ համերաշխօրէն մեծ պետութիւնների հետ։ Հէնց որ Վիէննայի վճիռը յայտնի դառնայ, կը քննվի եւրոպական միջամտութեան հարցը, ըստ որում Ռուսաստանին և Աւստրիային, ինչպէս աւելի շահագրգռված պետութիւնների Բալկանի դէպքերում, իրաւունք կը տրվի—եթէ իրանք ցանկանան—գործել իբրև Եւրոպայի լիազօրներ։

—

Վիէննա.—Բօրսայում աւելի հանգիստ է նպաստաւոր տեղեկութիւններ ստացվելու և Պետերբուրգի այն հաղորդագրութեան ազդեցութեան տակ, թէ ռուսաց կառավարութիւնը չէ դադարում խելացիութեան խորհուրդներ տալ բալկանեան պետութիւններին, գործելով համերաշխաբար բոլոր մեծ պետութիւնների հետ և որ մեծ պետութիւնները աշխատում են խափանել պատերազմական գործողութիւնները։

Երեկոյեան «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» ստոյգ աղբիւրից տեղեկացաւ, որ Բէրխտօլդը պատրաստ է համաձայնել Պուանկարէի առաջարկութեանը. «Կարելի է ասել, որ մենք գտնվում ենք Ռուսաստանի և Աւստրօ-Ունգարիայի միացեալ հանդէս գալու նախօրեակին»։

Երեկոյեան «Ցէյտը» հաղորդում է, որ Պօլսի ծովային զինապահեստում տենդային գործունէութիւն է. Շտապով ռազմի նաւատորմը կարգաւորվում է։

Լրագիրները դրութիւնը քննում են աւելի հանգիստ, բայց և անվստահութեամբ դէպի Ռուսաստանը։ «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» հարցնում է, թէ ինչու Սերբիան և Չերնօգօրիան չեն արձակում զէնքի կանչված զինւորներին, եթէ Ռուսաստանը իսկապէս խաղաղութիւն է կամենում։ «Ցէյտը» գրում է. «Եթէ քիչ են Սազօնօվի չարագուշակ դիպլօմատիական գործունէութիւնը և Ռուսաստանի պատերազմական պատրաստութիւնները, ուրեմն պէտք է յիշել, թէ ինչպէս իրականացաւ բալկանեան դաշնակցութիւնը։ Աւստրօ-Ունգարիայի քաղաքականութիւնը կընթանայ վտանգաւոր ուղիով, եթէ սկսէ ղեկավարվել դէպի պաշտօնական Ռուսաստանը և նրա խաղաղասիրութիւնը վստահութիւն տածելով»։

«Բէյխս-Պօստը» խորհուրդ է տալիս Աւստրիային արթուն լինել։

—

Բուխարէստ.—Բօրսայում դրութիւնը հաստատ է։ Երկու զօրաբանակ կենտրոնանում են Պլօշտէնում զինւորական վարժութիւնների համար։ Եղանակը լաւանում է։ Ճանապարհները դառնում են անցնելի։

—

Բուդապեշտ.—Ունգարական երկաթուղիների վարչութիւնը հաղորդում է, որ այսօրվանից արագ գնացքները կը մեկնեն մինչև Սօֆիա։

Ունգարական լրագիրների մեծ մասը մեղադրում է Ռուսաստանին Բալկանում անվերջ ինտրիգներ նիւթելու մէջ և ներկայ դէպքերը համարում է ռուսական դիպլօմատիայի գործունէութեան հետևանք. մինչև անգամ խաղաղասէր բօլգարական թագաւորին վախեցրին գահից տապալելու ռուսական սպառնալիքները։ Աւստրօ-Ունգարիան պէտք է աչալրջութեամբ հետևէ ռուսական սահմանին։ «Բուդ. Տագեբլատը» գրում է, որ ներկայ աւազակի պատճառը չէ կարելի ամբողջովին բալկանեան պետութիւնների վրա ձգել։ Եւրոպան հնարաւորութիւն ունէր լուծելու բալկանեան հարցը, սակայն դժբաղդաբար միշտ զիջում էր Թիւրքիային։

—

Հռօմ.—«Տրիբունան» պաշտպանում է այն հայեացքը՝ թէ մեծ պետութիւնները միջամտելով բալկանեան գործերին, պէտք է պատերազմ թոյլ տալու հետ միասին պահանջեն Թիւրքիայից իրագործել բարենորոգումները քրիստոնեաների կեանքը և հանգստութիւնը երաշխաւորող վերահսկողութեամբ։

—

Բուխարէստ.—Մամուլը պնդում է, թէ Րումինիան չէզոքութիւն կը պահպանէ բալկանեան յետագայ բարդութիւնների ժամանակ։

—

Սէրաէվօ.—Բալկանեան պետութիւնների յայտարարած զօրաժողովը մեծ յուզմունք առաջ բերեց ազգաբնակութեան մէջ։ Մահմէդականները ճնշված տրամադրութեան մէջ են, սերբերը ցնծում են։ Սերբերի պարագլուխները յայտնեցին կառավարութեան, որ պատերազմի դէպքում կաշխատեն հանգիստ պահել իրանց համախոհներին։

—

(Լրագիրներից)

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ բօլգարական զօրագնդերն արդէն անցնում են Թիւրքական սահմանը։ Պատերազմի յայտարարութիւնը պաշտօնապէս սպասվում է րօպէ առ րօպէ։

—

Ամբողջ Բօլգարիայում յայտարարվեց պատերազմական դրութիւն։ Բոլոր զինւորական դատարանները վերակոչվեցին պատերազմական-դաշտային դատարանների։

—

Աւստրօ-Ունգարիան մեծ քանակութեամբ զօրք ու ռազմամթերք է կենտրոնացրել Նօվօբազարի սանջակում, որը գրաւելու է առաջին իսկ յարմար րօպէին։

—

Բօլգարական զօրքի քանակը Ադրիանուպօլսում 150,000 մարդ է հաշւվում։ Բոլոր քաղաքներում, ուր զօրքեր են կենտրոնացած, յայտարարվեց պաշարողական դրութիւն։

—

Եւրոպական Թիւրքիայում բացի Կ. Պօլսի զօրաբանակից զէնքի են կանչված մօտ կէս միլիօն Թիւրք զինւոր։

Թիւրքիայի բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները, սկսած ամենաաջակողմիցմինչև ամենածայրայեղը, միացան իսլամի երդուեալ թշնամիների, քրիստոնեաների դէմ կռիւ մղելու այս ընդհանուր վտանգի ժամանակ, որ պատել է օսմանեան կայսրութեան։

—

Աւստրիան բալկանեան պատերազմի առաջն առնելու համար առաջարկում է իր զօրքերով ժամանակաւորապէս գրաւել երկպառակութեան կռւախնձոր Մակէդոնիան։

—

Յունաց ռազմի նաւատորմը հրաման ստացաւ պատրաստ լինել մեկնելու։ Կ. Պօլսի յունաց դեսպանը վերադառնում է։ Վճռված է կրետացի պատգամաւորներին թոյլ տալ պարլամենտ։

—

Թիւրքիան զօրաժողով չէ յայտարարել Կովկասին մերձ գտնվող իր նահանգներում։

—

Կրետէ կղզին միացաւ Յունաստանին։

—

Յունական զօրքերը դիմում են դէպի սահմանը։

—

Մեծ պետութիւնները խորհուրդ տուին Թիւրքիային գումարել միջազգային կօնֆերէնս բալկանեան գործերի առիթով, միայն զօրաժողովները դադարեցնելով։

—

Սօֆիայից ուղարկվող բոլոր հեռագիրները բօլգարական կառավարութեան կարգադրութեամբ բռնվում են։

—

Մակէդօնիայի յեղափոխական գաղտնի խմբերը վճռեցին սկսել ակտիվ գործունէութիւն և ամեն կերպ աջակցել դաշնակից քրիստոնեայ բանակին։ Թիւրքիան յատուկ մեծ թւով գնդեր է ուղարկում մակէդօնացիների դէմ։

—

Ալբան մահմէդականները Էֆիրում կոտորում են խաղաղ յոյն ազգաբնակութեան։

—

Թիւրքաց պաշտօնական «Թանինը» իր առաջնորդողի մէջ գրում է. «Բօլգարիայի հետ պատերազմը անհրաժեշտ է րումէլիական հարցի լուծման համար»։

—

Կ. Պօլսի բօրսան սարսափի մէջ է։

—

Աւստրիական դեսպանը Կ. Պօլսում այցելեց Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստր Նորադունկեան էֆէնդիին և պնդեց արգելել Սերբիա փոխադրվող ռազմամթերքները։

—

Թիւրքիան 8 միլիօն Թիւրքական ֆունտի փոխառութիւն կնքեց ֆրանսիացի դրամատէրերի մօտ։

—

Աւստրիան, տեսնելով որ Գերմանիան իրան հեռու է պահում բալկանեան գործերին միջամտելուց, ինքն եւ ճարահատեալ չէ միջամտելու։

—

Պետերբուրգից հանգստացնում են, որ բօրսաներում սկսված սարսափը անտեղի է։ Եթէ պատերազմ էլ լինի, շուտով վերջանալու է։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

—o—

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Սղերդի առաջն. տեղապահը Կ. Պօլսի ազգ. պատրիարքարանին ուղղած իր մի հաղորդագրութեան մէջ շատ մռայլ գոյներով է նկարագրում Ղարզանի հայերի վիճակը։ Հարստահարութիւնն ու բռնութիւնը սովորական են դարձել։ Հաղորդագրութեան մէջ յիշվում են դէպքեր, որոնցից երևում է, թէ այդ շրջանում վերջերս յաճախ են տեղի ունենում ճանապարհորդների կողոպուտներ ու կանանց առևանգումներ և այլն։

Բշարէ-Զարօ և Ջէմիլ անուն երկու չարագործ եզդայիներն իրանց ծառաների հետ միասին շրջում են գիւղերը և բռնութեամբ հաւաքում են փող, ոչխար, ցորեն ու եղ և [illegible] վրա որպէս տուրք են սահմանում փող, ցորեն և այլն։ Նշանակված ու պահանջված տուրքը չը տուողը պատժվում է, իսկ ոճիրը բարդում են այն անձանց վրա, որոնք իրանց չեն հնազանդում։ Եւ դա այսպէս է տեղի ունենում։ Յիշեալ չարագործ եզդայիների ծառաներից մէկը կառավարութեան իմաց է տալիս գործված ոճիրի մասին, իսկ միւս ծառաներն էլ որպէս վկայ են ներկայանում. և այդպիսով բանտարկվում են բոլորովին անմեղ մարդիկ, որոնց միակ մեղքը եղել է այն, որ յիշեալ եզդայիների պահանջած ապօրինի տուրքը ընդդիմացել են տալ։ Հաղորդագրութեան մէջ և մէջէ այլոց յիշվում է, որ Ղարզանի յայտնի անձերից մինը չարաչար ծեծվել է ու բանտարկվել։

Բաժի տառացի առումով՝ երկրի այդ շրջանում օրէնք ու կառավարութիւն բացարձակապէս բացակայում են, և կառավարական պաշտօնեաները յիշեալ ոճրագործների հլու կամակատարներն են հանդիսանում։

—

Բիթլիսի առաջնորդը յօգոստ. 31-ին Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանին ուղղած իր հաղորդագրութեան մէջ յայտնում է, թէ՝ չը նայած պատրիարքի վերջերս պաշտաճառոր իշխանութիւններ մօտ արած դիմումներին՝ դրութիւնը Բիթլիսի շրջանում մնում է երկիւղալի, ոճրագործութիւններն ու հարստահարութիւնները սովորական երևոյթ են դառնում, իսկ երթևեկութիւնը անապահով։ Եթէ այս աննորմալ դրութիւնը շարունակվի, Խիզանի, Մօտկանի, Տատիկի և սրանց շրջակայքի հայ բնակչութիւնը վճռել է վերջնականապէս գաղթել։ Մօտկանի կայմակամի փոխանորդ Իբրահիմ Խոյթի ոճրագործ քիւրդերին հաւաքելով իր մօտ՝ գնացել է այդ շրջանի Թաղավանք գիւղը և «հողերի կէսը քիւրդերին է պատկանում» ասելով՝ սպառնալիքի տակ հայերին ստորագրել է տուել մի մուրհակ և յայտնել, թէ բայրամից յետոյ շրջելու է միւս գիւղերը և նմանօրինակ կարգադրութիւններ անելու։ Տեղացի հայերն այս դէպքից անմիջապէս յետոյ դիմել են Մուշի առաջնորդարանին, որը, իր կողմից, դէպքի մասին հաղորդել է Բիթլիսի առաջնորդին։ Վերջինս այդ առիթով անյապաղ դիմել է Բիթլիսի վալիին, բայց սա իր պաշտօնատեղում չէ գտնվել։

Բիթլիսի առաջնորդը իր այդ հաղորդագրութեան մէջ ասում է, թէ ինքը սեպտ. 1-ին դիմելու է Մօտկանի կայմակամին և բացատրութիւն պահանջելու այդ ապօրինութեան մասին, յայտնելով միանգամայն որ ինքը անվաւեր է նկատելու եղած գործողութիւնները։ Բայց առաջնորդը յոյս չունի, որ գոհացում ստանայ, քանի որ այդ շրջանի պատաւորներն այն գլխից արդէն յայտնի են որպէս հայատեացներ։

—

Թիւրքական «Ալէմդար» թերթը ստոյգ աղբիւրներից հաղորդում է, որ իթթիհադականները, Եւրոպական Թիւրքիայի ու Անատոլիայի արևելեան նահանգների իրանց տեղական կօմիտէների հետ միանալով՝ Սալօնիկի, Մօնաստիրի ու Կ. Պօլսի կենտրոններից երեքական անձ են ուղարկել ինչպէս Եւրոպական Թիւրքիայի, այնպէս և Թիւրքահայաստանի զանազան կէտերը՝ նպատակ ունենալով պրօվօկացիայի դիմել և այդպիսով դրութիւնն աւելի վատթարացնել ու ներկայ կառավարութեան առանց այն էլ ծանր կացութիւնն աւելի յուսահատական դարձնել։

—

Դիարբէքիրում և նրա շրջակայքում դրութիւնը շատ դառն ու երկիւղալի է, ինչպէս ցոյց են տալիս այդ շրջանի զանազան կէտերից Կ. Պօլսի ազգ. պատրիարքարանին հասած հեռագիրները։

ԱՒԶԱԿԱՆԵՐԸ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Վան, 12 սեպտեմբերի

Նախորդ թղթակցութեամբ ծանուցել էի 17 նոր սպանութիւնների մասին, որոնք մի ամսվայ ընթացքում պատահել էին Շատախ, Կարճկան, Կաւաշ, Սպարկերտ և այլ գաւառներում, նոյնիսկ քաղաքիս շրջակայքում աւազակ Միր-Մհէի, Մահմէի և ուրիշ քիւրդ աւազակների ձեռքով։ Նրանցից յետոյ կոտորածը նորից շարունակվում է, և անապահովութիւն, սոսկում ու արհաւիրք տիրում են ամբողջ երկրում։ Ասում են, որ Սպարկերտ գաւառում նորից սպանութիւններ են պատահել, բայց երթևեկութիւնը դադարած լինելով՝ ստոյգ լուր չի ստացվում, իսկ հեռագրական կայանն էլ այնքան հեռու է գաւառից, որ հայերը առանց սպանվելու մինչև այնտեղ չեն կարող գնալ. բացի այս՝ Շէյխ-Սայիդ-Ալիի և նրա հարիւրաւոր արբանեակների աչից ծվ կարող է համարձակ կերպով հեռագրատուն մտնել ու բողոքել. պատիժը անմիջական մահ է. եթէ ասեմ, որ ամբողջ գաւառում չեն կարող գտնել մէկին, անշուշտ քիւրդի կամ Թիւրքի, որին կարողանան կամ վստահեն Թիւրքերէն աղերսագիր կամ հեռագիր գրել տալ, մի զարմանաք. զարմացեալ մի զարմանաք, եթէ ասեմ, որ այժմ մենք արդէն երանի ենք տալիս համիդեան ըէժիմին, որովհետև այն ժամանակ իսլամները գոնէ հնազանդվում էին մէկ խալիֆի հրամանին, և եթէ նա հրամայէր դադարեցնել սպանութիւնները, թալանները, նրանք դադարում էին. մինչդեռ այժմ անիշխանութիւն է տիրում։

Անցեալ շաբաթ աւազակ Մահմէն կրկին յարձակում գործեց Կարճկան գաւառի հայ գիւղերի վրա. նրան դիմադրեցին հայ գիւղացիները զէնքերով, և երկու կողմից հրացանաձգութիւնները ամբողջ վեց ժամ շարունակվեցին. աւազակը չը կարողացաւ մտնել գիւղերը և կողոպուտներ գործել. բայց դաշտում պատահեց երկու հայերի, որոնք սայլով դէզեր էին փոխադրում. երկուսին էլ մորթեց, որոնցից մէկը գիւղական ուսուցիչ էր։ Աւազակը այնտեղից անցաւ Բէլու գիւղը, որտեղ մի քանի շաբաթ առաջ երեք հայերի առևանգել ու փրկանք չը ստանալու պատճառով սպանել էր, ինչպէս նախորդ թղթակցութիւնովս հաղորդել եմ. նա դրաւորապէս 50 ոսկի էր պահանջել սպառնալիքով, և բէլուցիները սկսել են հաւաքել. նոյնպիսի սպառնալիքի են ենթարկված նաև նոյն գիւղի մերձակայ Աւանց ու Նանիկանց գիւղերը. Նոր գիւղի խոտի ամբողջ դէզերը այրեցին ու գիւղը մնաց առանց պարմանի. բոլոր գիւղացիները սովամահ լինելու վտանգի մէջ են, գիւղից գիւղ անգամ չեն կարող երթևեկել, կանանց ու փոքր աղջիկներին ուղարկում էին ջրաղաց ցորեն աղալու և բերելու, բայց Մահմէն ծեծել է նրանց ու յետ է դարձրել առանց ալիւրի։

Կարճկանցիները գոնէ հեռագրական կայանին մօտ են և իրանց ցաւերը հեռագրով յայտնելու մխիթարութիւնից զուրկ չեն, ինչպէս սպարկերտցիները, ուստի հեռագրել են և յայտնելով իրանց անելանելի դրութիւնն ու տագնապը, պաշարման վիճակում գտնվելը և աղաչում են մի ճար կամ գաղթելու հրաման։ Ի՞նչ անեն խեղճերը, քանի որ նոյնիսկ գաւառի պաշտպանութեան համար ուղարկված զօրքն ու ոստիկաններն էլ մի ուրիշ չարիք են եղել հայ գիւղերին, ուր գիշերում ու կերակրվում են և ծեծելով ու խուզարկելով աները զէնք են փնտռում, գիւղացիներից կաշառք են վերցնում ու նոյնիսկ Բէլու գիւղի ինքնապաշտպանութեան համար կառավարութիւնից տրված երկու զէնքերը վերցրել են։

Վերջին շաբաթներում Կաւաշ գաւառի Փայլէր գիւղի մերձակայ լեռանցքում սպանել են երեք քիւրդերի, որոնցից մէկը գիւղի քիւրդ հովիւն էր. իսկ նրա ընկեր հայ հովիւը, տեսնելով որ իր ընկերը չարագործների ձեռքն է ընկել, ինքը փախչում է գիւղը և ազատվում է մահից։ Այս պատճառով այժմ թէ տեղական կառավարութիւնը և թէ քիւրդ ժողովուրդը այս սպանութիւնները վերագրում են հայերին, այն տրամաբանութեամբ թէ՝ որովհետև երկու հովիւներից քիւրդն է սպանվել, իսկ հայն ազատ է, ուրեմն սպանողներն էլ հայեր կը լինեն. խեղճ հայ հովիւն այժմ փոշմանել է, որ ինքը փախել ու ազատվել է, որովհետև սաստիկ խոշտանգումների են մատնում, որ ասի, թէ ոճրագործները հայեր էին։ Խոշտանգումից ողջ մարմինը կապտացած է ու ծեծի ներքոյ ողջ ժամերով խելայեղ մնում է. նոյնիսկ մի անգամ էլ կանգնեցրած և հրացանները նրան ուղղելով սպառնացել են խփել, եթէ չասի, թէ ով է սպանել քիւրդ հովւին։ Արդէն մի քանի հայերի էլ բանտարկել են որպէս ոճրագործ. ամբողջ գիւղը ծեծով խուզարկութեան են ենթարկել ու գտնված զէնքերն էլ գրաւում են։

Կ. Պօլսի կառավարութեան հրամանով՝ աւազակ Միր-Մհէին հետապնդելու գործը յանձնվել էր Բաշկալէի կառավարիչ Ջէվդէթ-բէյին, որ իբր մի ամսից աւելի Նորդուզի ու Շատախի լեռներում զօրքերի ու ոստիկանների հետ հետևում էր աւազակի քայլերին։ Աւազակը իր հետ ունի 40 զինված ընկերներ՝ հեծած ձիերի ու ջորիների վրա և կատարեալ կերպով սպառազինված։ Մի քանի անգամ ընդհարումներ են եղել աւազակների և զօրքերի միջև, բայց գիշերը վրա հասնելով աւազակները՝ մթութիւնից և հետապնդողների անուշադրութիւնից օգտվելով՝ թողել ու հեռացել են։

Անցեալ շաբաթ Միր-Մհէն հեռանալով Նորդուզի շրջանից՝ իր խմբով անցաւ Խօշաբի գաւառը ու այնտեղ միացաւ աւազակ Սայիդի ու նրան ուղեկցող 25 ձիաւոր ընկերների հետ։ Այդ երկու աւազակապետներն այժմ կազմեցին 65 անձերից բաղկացած մի մեծ խումբ ու Վարագի լեռան ստորոտից գնալով կանգ առան Տօնի գիւղում ու այնտեղից էլ անցնելով Երմանց գիւղը՝ անցած գիւղերից փրկանքներ հաւաքեցին, շատերին թալանելով ու պատահած ճամբորդներին կողոպտելով։ Կառավարութիւնը իմանալով Միր-Մհէի Նորդուզից հեռանալը՝ զինւորներ ուղարկեց նրանց ետևից, որոնք մէկ յիւզապետի գլխաւորութեամբ հետապնդեցին աւազակների միացեալ խմբին Երմանց և Սևան գիւղերի միջև. այնտեղ մի ձորակում աւազակները դարան էին մտել. և երբ զինւորների խումբը մտնում է ձորակը, աւազակները բարձունքից, ուր դարան մտած սպասում էին, համազարկներ են տալիս ու սպանում են յիւզապետին և 11 զինւորների, որոնցից մէկը հայ է լինում, 5-ին էլ վիրաւորում են. մնացեալ զօրքերը թողնում ու փախչում են, իսկ աւազակները վերցնում են մեռած զինւորների զէնքերը, փամփուշտները և ձիերը։

Այս դէպքը պատահել է 2 օր առաջ։ Կառավարութիւնը իր դէմ տեսնելով աւազակների այս միացած, ահարկու խումբը՝ մեծ տագնապի է մատնվել, որովհետև գործը հասարակ աւազակութեան սահմանից դուրս է եկել և լուրջ կերպարանք է ստացել իր ապստամբական բնոյթով. Ահա թէ կառավարութեան թոյլ վարմունքն ու ներողամտութիւնը գործը ի՛նչ ծանր աստիճանի հասցրեց։ Բարեբաղդաբար աւազակները առ այժմ ուրիշ համախոհներ չունեն, իսկ կառավարութեան համար արժանապատւութեան ու պրէստիժի հարց է դարձել աւազակների զսպումի ու նուաճումի խնդիրը. ապագան ցոյց է տալու, թէ կառավարութիւնը պիտի անէ այդ անհրաժեշտ քայլը և պիտի փրկէ արդեօք իր պատիւն ու ազգաբնակութիւնը, երկրում համարձակ շրջող այս գայլերի ու բորենիների ճիրաններից։

Աւազակ Միր-Մհէն այսօր կրկին տոմսակ է ուղղել Տօնի գիւղացիներին և 20 ոսկի է պահանջել։ Դեռ մի շաբաթ առաջ այդ նոյն գիւղից 11 ոսկի վերցրել էր։

Նահանգիս նախորդ վալի Իսմայիլ Հակկը-բէյ պաշտօնանկ է եղած. նրան յաջորդել է ոմն Իզզէթ-բէյ, ցեղով քիւրդ։ Ասում են, թէ նա Պարիզում գտնվող Շէրիֆ փա-

[illegible]

...բին Վեհափառութեան ուղարկել է գարնանից մինչև այժմ Վասպուրականում տեղի ունեցած սպանութիւնների մի ցանկը, որոնց թիւը մինչև մի շաբաթ առաջ հասել էր 54-ի, իսկ այսօր թղթակցութեամբս ծանուցած երկու կարճկանցի հայերի սպանութեամբ հասել է 56-ի, իսկ յափշտակված ոչխարների թիւը հասնում է աւելի քան 5000-ի։

Պոստը մեկնելու ժամանակ մի ուրիշ բօթ էլ հեռագրվում է Կաւաշից. Կարկառ գաւառի Գաղթ և Խրօրդենց գիւղացի երկու հայեր ուրիշ ընկերների հետ Կ. Պոլսից վերադարձող իրանց համագիւղացիներին դիմաւորելիս՝ սպանվում են գաւառի պահպանութեան և աւազակախմբերին կալանաւորելու համար ուղարկված զօրախմբերից, իսկ երկուսն էլ կալանաւորվում են։ Արդեօք ծոմ վրա յոյս ունենանք. երբ մեր՝ արդարութեան հսկելու սահմանված զինուորներն էլ մեզ սպանում են....։ Մարակ

ՄԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԲԻԹԼԻՍԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՎԱԼԻԻ ՀԵՏ

Մեր խմբագիրներէն մին առիթ ունեցաւ սեպտ. 10-ին տեսակցելու Բաղէշի նորընտիր կուսակալ Ալի փաշայի հետ, իմանալու համար իր և Վանի նորընտիր կուսակալի ուղևորութեան մէկ քանի օր ալ յետաձգուելուն պատճառները.

— Ամեն ոք հետաքրքիր է գիտնալու, թէ ինչ պատճառաւ յետաձգուեցաւ Վանայ կուսակալին և ձեր մեկնումը, որովհետև քանի մը օր առաջ ալ լսուեցաւ, թէ հրաժարական տուած էք ձեր պաշտօնէն. ասոնք որքան ճիշդ լուրեր են։

— Վանայ կուսակալին չմեկնելուն պատճառը չեմ գիտեր, որովհետև զինքը մէկ անգամ միայն տեսնելու առիթ ունեցայ, Նորատունկեան էֆ.-ի բնակարանը, իսկ իմ չմեկնելուս պատճառն այն էր որ՝ 12 օրէ ի վեր անուանուած ենք, 12 քայլ չկրցինք յառաջացնել մեր պաշտօնին վերաբերեալ գործերը. այս պատճառաւ ես ըսի, թէ չեմ կրնար ստանձնել այդ պատասխանատուութիւնը։ Եթէ շաբաթ օր քանի մը քայլ առնէ գործը, կը յուսանք երկուշաբթի, երեքշաբթի կամբողջացնենք և չորեքշաբթի անպատճառ կը մեկնինք։ Բայց արդէն իսկ չմեկնած, ես պէտք եղած լուրերը ղրկած եմ. այնտեղի համար արդէն ծանօթ եմ ես. երէկ ալ Սղերդի շրջանակին համար շատ յարգելի չէյխ մը կը մեկնէր, պէտք եղած լուրը ղրկեցի անոր միջոցաւ և փափագ յայտնեցի, որ ոևէ դէպքի առիթ չտան։

— Շատ կարևոր էր գիտնալ, թէ անհամաձայնութեան ոևէ պատճառ կայ ձեր և Բ. Դրան միջև։

— Անհամաձայնութիւն չկայ. գործերու դանդաղութիւնն էր պատճառ սրտնեղութեանս։ Ես կուզեմ, որ եթէ բան մը պիտի ընենք՝ օր առաջ հասնինք և ընենք, որովհետև մէկ երկու ամիսէն ձիւնը պիտի բանտարկէ մեզի մեր տեղը և ոչ իսկ շրջակաները պտտելու և քննութիւն ընելու առեն կայ։ Պաշտօնեաներու համար տեղեկութիւններ կուզենք. ոմանք անպաստ կը խօսին, ոմանք ալ նպաստաւոր. պէտք է մենք տեսնենք իւրաքանչիւրն իր գործին մէջ, որովհետև ասոնց միջոցաւ պիտի գործենք։

— Կեդրոնի կառավարութիւնն, արդեօք, ձեր ուղևորութեան վերաբերեալ կարգադրութիւններն յետաձգելով՝ չկամութիւն մը ունի Անատոլուի բարեկարգութեան գործին մէջ։

— Ամենևին. ես դահլիճին բոլոր անդամներուն հետ տեսնուեցայ. բարեացակամութիւն ցոյց տուին։ Նոյնիսկ այս առաւօտ տեսնուեցայ եպարքոսին հետ և խօսեցայ իրեն՝ նահանգին ոստիկան-զինուորներու պէտքին վրայ ու յայտնեցի, որ իւրաքանչիւր խնդիրս եթէ նկատողութեան չառնուի և բարձի թողի ըլլայ, անկարելի է ինձ պաշտօն վարել։ Եպարքոսը պատասխանեց, որ «Ներքին գործոց մինիստրութեան ձեր ըրած զեկուցումներն եթէ անպատասխան մնան, ուղղակի ինձ դիմեցէք»։ Պատերազմական մինիստրն ալ յանձնառու եղաւ, որ տեղւոյն զինուորական ուժն իմ տրամադրութեանս ներքև դնէ։ Եթէ Բաղէշ երթամ՝ աչքէ պիտի անցնեմ զինուորական ուժը. եթէ փոփոխութեան կամ աւելցնելու պէտք տեսնեմ, պիտի տեղեկացնեմ։ Դահլիճը կանանչ սեղանին առջև իր կարգադրութիւնները կընէ, բայց զանոնք տեղւոյն վրայ գործադրելու հոգը մեզի կը վերաբերի։ Ես չեմ գիտեր, թէ ինչ վիճակ պիտի գտնեմ ամբողջ նահանգին մէջ. ոմանք շատ գէշ կը ներկայացնեն. չեմ գիտեր թէ մեր պահանջած պաշտօնէութիւնը կայ թէ ոչ. անտարակոյս՝ չկայ։ Զանոնք պէտք է կազմակերպել. ոստիկան-զինուորներու սպաները միայն դպրոցականներով կազմել չըլլար, տեղական կարևոր ույժեր ալ գործածելու պէտք կայ։ Քաղաքական վարիչներու գալով, Մուշի համար կառավարիչ մը գտանք և այսօր թէզգէրէն գրել տուինք. այս անձը Նէջիբ-Նազիր էֆ. անունով մէկն է, ժամանակին Տիգրանակերտ աքսորուած. իր մասին գովեստով կը խօսին Վարդոյի կայմակամութենէն։ Մշոյ նախկին մէյրուս Գեղամ էֆ.-ի ալ ծանօթ է, ինքն ալ կը դրուատէ։ Մշոյ արդի կառավարիչն ալ Սղերդ պիտի ղրկուի։ Ստուգեցի թէ Մշոյ, Սղերդի և Բաղէշի մէջ մէյ-մէկ վաշտ զինուոր կայ. պիտի ստուգենք, թէ բաւակա՞ն է ատոնց թիւը, և ինչ պէտքեր ունին, որո՞նք են հրամանատարները, և այլն։ Տակաւին տեղւոյն վրայ ըլլալիք փոփոխութիւններ կան, զանոնք հետզհետէ պիտի ուսումնասիրենք և պէտք եղած փոփոխութիւնները պիտի ընենք։

— Ձեզ տրուած հրահանգներն ինչ են։

— Անդորրութեան պահպանման համար տրուած հրահանգներն արդէն լրագիրներն հրատարակեցին. զանոնք պէտք չկայ որ գրաւոր հաղորդուին. ծանօթ և բնական բաներ են։ Գալով հողային խնդրոյն, այդ մասին եղած կարգադրութիւնը գրաւոր հաղորդել խիստ կարևոր է, բայց այս պահուս ելմտական մինիստրութեան հաղորդուեր և տպագրութեան յանձնուեր է։ Ելմտական մինիստրութեան յանձնուելուն պատճառն հարկ եղած թախսիսաթին պատրաստութեան համար է։

— Կը յուսա՞ք որ ձեր մտադրութիւններով կրնաք գլուխ հանել հողային խնդիրն և անդորրութիւնը վերահաստատել։

— Իմ ծրագիրս այս է. երթալէս յետոյ անգամ մը պիտի հաւաքեմ հայ և իսլամ երևելիներն և անոնց հետ պիտի խորհրդակցիմ պատահած այս դէպքերուն շարժառիթներուն և զանոնք բառնալու միջոցներուն վրայ։ Այդ տեղացի հայ և օտար երևելիները զիս լաւ կը ճանչնան, հետևաբար աւելի բաց սրտով կը տեսնուին ինծի հետ։ Անգամ մը ուսումնասիրելէ ետքը այս ամենը, գործադրութեան պիտի սկսինք։ Արդէն հողային խնդիրն այժմ լուծել կարելի չէ։ Ես պիտի հաւաքեմ ցուցակները տեղւոյն մէջ գտնուած հողային խնդիրներուն և նահանգին մէջ անգամ մը ուսումնասիրութեանց ձեռնարկելէ յետոյ գարնան հետ յանձնաժողովները պիտի կազմեմ։ Եթէ կարելի ըլլայ, պաշտօնատեղի հասնելէ առաջ անգամ մը դէպ ի Սասուն և Մուշ պիտի երթամ, կարգ մը ուսումնասիրութեանց համար։ Կը կարծեմ որ այս խնդիրը կրնամ կարգադրել, որովհետև հայերը զիս բարեկամ կը ճանչնան, հետևաբար ինծի ոևէ միտք չեն վերագրեր։ Մուշի և Բաղէշի հայոց առաջնորդներուն համար նպաստաւոր տեղեկութիւններ ստացայ. անոնք պէտք է աջակցին ինձ, լրագրութիւնն ալ օգնէ ու կուսակցականներն ալ դիւրութիւններ ընծայեն. անոնք ալ պէտք է ճանչնան զիս 1896-ի դէպքերէն ի Բաղէշ, և այս վերջին պարագան ալ սրբ. պատրիարքին յատուկ ուշադրութեան յանձնեցի։ Եթէ գործ մը պիտի տեսնենք, այսպէս կը տեսնուի։

— Բայց եթէ ձեր կարգադրութեանց դէմ տեղական օտար տարրեր թշնամութիւն յարուցանեն և կեդրոնը ոևէ փոփոխութիւն ըլլայ, ինչ արդիւնք առաջ պիտի գայ։

— Անոր հետևանքը կեդրոնի կառավարութիւնը թող մտածէ. ես անպատճառ այս պաշտօնը ստանձնելու տրամադրութեամբ ճամբայ չելայ, տեղական պայմաններու գիտակ ըլլալուս համար ստանձնեցի, և եթէ ես չկարենամ բան մը ընել, դժուար թէ ուրիշը յաջողի. բայց դարձեալ կը կրկնեմ, թէ ինծի հետ տեղի ունեցած տեսակցութիւններէն այն համոզումը գոյացուցի, թէ դահլիճը այս բարեկարգութեան գործը գլուխ հանելու անկեղծ փափաք ունի։

— Բաղէշէն նոր հեռագիրներ կան, որոնք նոր ոճիրներ կը հաղորդեն և ասոնց հետևանքով սրբ. պատրիարքն ալ հրաժարական տուաւ։

— Սրբ. պատրիարքին հրաժարականը թերթերուն մէջ կարդացի և ցաւեցայ։ Ցաւեցայ անոր համար, որ սրբազան պատրիարքը պէտք է գիտնար, թէ արդէն իսկ շարունակուող կացութեան մէջ ոևէ փոփոխութիւն յառաջ չէ եկած և չէր կրնար գալ։ Եթէ կեդրոնէն տրուած հեռագիրներով կարելի ըլլար նոր դէպքերու առաջքն առնել, հին դէպքերն ալ պէտք չէ տեղի ունենային, որովհետև նահանգին մէջ հսկող անձերն անոնք են, որոնց կը տրուին այս նոր հրահանգները։ Պէտք էր սպասել, թէ մենք այս վերջին կարգադրութիւններով բան մը պիտի կրնա՞նք ընել թէ ոչ։ Հրաժարականը բոլորովին յուսահատութեան միջոց է. ես կապահովեմ, որ յուսահատելու պատճառ չկայ տակաւին։ («Բիւզանդիոն»)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 15 սեպտեմբեր

Ազգ. ժողովի երէկուան նիստին մէջ, ինչպէս կը տեսնուի այսօրուան պոլսական թերթերէն, կարելի չեղաւ վարչութեան ընտրութիւնը կատարել, որովհետև կուզուի ներկայ տագնապի շրջանին վարչութիւնը յանձնել խառն տարրերէ բաղկացեալ մարմնոյ մը։

Ամեն բանէ առաջ ուշադրութիւն պիտի ընծայուի կազմելու այնպիսի վարչութիւն մը, որ զօրաւոր ըլլայ։ Այսինքն բաղկացած ըլլայ կորովի, խելահաս և կարող անձնաւորութիւններէ։

Այս տեսակ վարչութիւնը մը ընտրելու համար իրապէս լուրջ դժուարութիւններ կան, և ասոր համար է, որ խոհեմութիւն համարուեցաւ ընտրութիւնը յետաձգել մէկ շաբաթ ևս, իսկ հարստահարութեանց յանձնաժողովին ընտրութիւնը կատարուեցաւ երէկ իսկ գրեթէ ընդհանուր համաձայնութեամբ և ամեն կուսակցութիւններէն մէկ-մէկ ներկայացուցիչներ առնելու պայմանով։ Այդ յանձնաժողովի նոր կազմը բաղկացած է հետևեալ անձերէն. Դաւիթ Տէր-Մովսէսեան, Պարգև Փափազեան, Ստեփան Գարաեան, տօքդ. Տաղաւարեան, Վահան Թէքէեան, պրօֆ. Աբրահամ Տէր-Յակոբեան, Ռուբէն Զարդարեան Մանուկ Ազարեան Համբարձում Պօյաճեան։

Յաջորդ շաբաթուան նիստէն յետոյ նկատի պիտի առնուի պատրիարքին հրաժարականը, որ առեն թերևս դէպքերը պիտի ըստիպեն հայոց պատրիարքը առանց սպասելու այս ձևակերպութիւններուն՝ դառնալ իր աթոռը։

Հիմա կացութիւնը օրէ-օր կը ծանրանայ և երէկ դատական ու կրօնից մինիստր Հաշիմ-բէյ անձամբ այցելելով պատրիարքին՝ չէ քաշուած այս խրոխտութիւնը բացորոշապէս յայտնելէ և պատրիարքին հրաժարականին համար ցաւ արտայայտելէ։

Մինիստրին խօսքերն ունին ծանր նշանակութիւն և կը ներկայացնեն կառավարութեան կարծիքը։

Իրապէս պատերազմի երկիւղներն օրէ-օր աւելի իրական կը դառնան և եթէ դժբաղդաբար իրականանան, կը վախցուի որ Հայաստանի վրայէն անցնի ջարդերու շրջան մը, արդիւնք իսլամական գրգռութեան և դայրոյթի։

Այս պայմաններուն մէջ՝ բնական է թէ Արշարունի պատրիարքի հրաժարականը կը կորսնցնէ իր նշանակութիւնը։

Քրիստոնէութիւնն է, որ պիտի անցնէ զարհուրելի ճգնաժամ մը և այդ ճգնաժամին մէջ միայնակ պատրիարքի մը հրաժարականը ոևէ նշանակութիւն չի կրնար ունենալ։ Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Յարձակում պօստի վրա

Ացղուր (Թիֆլիսի գաւ.), 17 սեպտ.

Մի խումբ աւազակներ, այսօր Բօրժոմից պօստը Ախալցխա գալու ժամանակ, պօստի վրա յարձակվելով երկու սարաժնիկ են սպանել, սակայն չեն կարողացել պօստը կողոպտել։ Կօզակներից մէկը ևս սպանվել է։ Աւազակներն անհետացել են։ Չը նայած որ Բօրժոմի ոստիկանութիւնը իսկոյն դէպքի վայրը մեկնեց, սակայն ոչինչ արդիւնք չը կարողացաւ ստանալ։ Զամ

Զինուորական բժշկի մահը

Շուշի, 22 սեպտեմբերի

Օգոստոսի վերջերում քաղաքումս յանկարծամահ եղաւ զինուորական բժիշկ Սօկօլօվը։ Երեկոյեան նա պառկում է քնելու, իսկ առաւօտեան այլևս չէ զարթնում։ Նա հիւանդոտ անձը չէր, այլ սաստիկ առողջ և ճարպոտ, որից և, երևի, առաջացել է մահը։

Պ. Սօկօլօվը ռուս էր, բայց որպէս մարդ և բժիշկ կանգնած էր իր կոչման բարձրութեան վրա։ Նրա դուռը բաց էր բոլոր ազգերի և կրօնի պատկանողների առաջ և մատչելի բոլոր դասակարգերին։ Այդ պատճառով էլ նա ձեռք էր բերել բաւական ժողովրդականութիւն։ Չը նայելով որ նա զինուորական հիւանդանոցի բժիշկ էր և զբաղված որոշ գործով, այնու ամենայնիւ ժամի 12-ից սկսած ամեն օր ընդունում էր մասնաւոր հիւանդների, և պէտք է շեշտել, որ նա, որպէս բժիշկ, բաւական բարեխիղճ էր։ Նրա մօտ բժշկվողներից մեծ մասը ապաքինվում էր։ Նա վերին աստիճանի բարի դէմքով և քաղցրախօս անձն էր, չէր յոգնում իր խորհուրդները մէկ, երկու և աւելի անգամ կրկնելուց։ Նա քաղաքումս հանգստութիւն չունէր և ամբողջովին մինչև ուշ գիշեր ոտքի վրա էր հիւանդներ ընդունելով և հիւանդների այցելելով։ Նա որպէս մարդ և մանաւանդ որպէս բժիշկ իր պարտականութիւնները սրբութեամբ կատարելով անցաւ յաւիտենական կեանք։

Օր. Աստղիկ Տէր-Յովհաննիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքային ներկայացան Բագուի նահանգապետ Ալիչէվսկին, Թիֆլիսի նահանգական ազնուականութեան պարագլխի պաշտօնակատար իշխ. Պ. Թումանով, Զաքաթալայի գաւառապետ գնդապետ Սուշչինսկին և Թերեքի շրջանի կառավարչի օգնական գնդապետ Գաիբով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան ներկայացաւ Փոխարքայի ներկայացուցիչ սենատոր Նիկոլսկիին։

◆ Թիֆլիսից մեկնեց ծառայութեան գործերով պետական բանկի Թիֆլիսի գրասենեակի կառավարիչ Բէզօբրազովը։

◆ Պետական Խորհրդի ընտրութիւններին մասնակցելու համար առևտրի ու արդիւնաբերութեան կողմից Թիֆլիսի բորսային կոմիտէտը ընտրեց վաճառականների ա. ագ Ա. Ն. Միլեանին։

◆ Այսօր տեղի կունենայ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների տարեկան ակտը, ուր դասընթացքների վերատեսուչ պրօֆ. Բլագովիդովը կը զեկուցանէ դասընթացքների դրութեան մասին, իսկ դասախօս Մարկովը կը կարդայ ճառ «ռուսաց գրականութեան ազգային խնդիրը» թեմայով։

◆ Այսօր՝ քաղաքային վարչութեան և տեխնիկական մասնաժողովի անդամները մեկնում են Աւճալա, քաղաքային ջրանցքի շինութիւնները դիտելու համար։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլ տուեց ներկայացնելու վրացերէն լեզուով Շիռւկաշվիլիի «Լեռների հէքիաթը» 3 գործ. դրաման։

◆ Այսօր կատարվելու են Թիֆլիսի խուզարկու շների դպրոցի 10 շան փորձութիւնները։

◆ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Կօկօվցեվ Հիւսիսային Կովկասում մնալու է 10 օր։

◆ Անդրկովկասում ներկայումս հաշվւում է 56 կէտ, ուր գոյութիւն ունի ժանտախտ՝ եղջիւրաւոր անասունների մէջ։ Ամենաշատ վարակը Գանձակի նահանգումն է։

◆ Բագւում հաստատվել է մի ընկերութիւն Պարսկաստանի բնական հարստութիւնները շահագործելու համար։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. դահլիճում նշանակված է Կովկ. Հայոց Հրատարակչական Ընկ. արտակարգ ընդհանուր ժողովը։

◆ Երէկ մեր խմբագրատուն մտաւ մի չքաւոր հայ կին և դառնապէս լաց լինելով իր անել դրութիւնը պարզեց մեր առաջ։ Թշուառ կնոջ ամուսինը, հին-Նախիջևանցի Յովհ. Արտեմ. Գրիգորեան որ մինչև վերջերս իր ապրուստը հայթայթել է Սոլդատսկի բազարում հին հագուստեղէն ծախողների չորեղէնները նորոգելով՝ օրական 40 կ. աշխատանքով, ներկայումս ահա երեք ամիս է լինում, ինչ թոքախտով հիւանդ պառկած է անկողնում, պատառ հացի կարօտ վիճակի մէջ։ Նրա կինը քանիցս ցանկացել է իր հիւանդ ամուսնուն, որ արիւն է թքում, զետեղել Արամեան հիւանդանոցը, բայց մերժում է ստացել՝ անհրաժեշտ գումարը սկզբից վճարելու հնարաւորութիւնից զուրկ լինելուն պատճառով։ Թշուառ կինը յայտնեց նոյնպէս, որ ահա չորս ամիս է, ինչ, իր ամուսնու հիւանդութեան պատճառով, չէ կարողացել բնակարանի վարձը, ամսական 4 ռ., վճարել, և տանատէրն սպառնում է բնակարանը դատարկել տալ ոստիկանութեան միջոցով։ Դժբաղդ ընտանիքը քանիցս դիմել է բարեգործական հաստատութիւններին, բայց ամեն անգամ էլ մերժում է ստացել։ Նրանք, որոնք ցանկանում են օգնել յիշեալ ընտանիքին, կարող են իրանց նուէրներն ուղարկել խմբագրութեանս՝ հասցնելու ըստ պատկանելոյն։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

◆ Երդուեալների մշտական բացակայութիւնը.—Երդուեալների քրօնիկական մշտական բացակայութեան պատճառով, Խարկօվում հինգ օր շարունակ չը կարողացաւ կայանալ շրջանային դատարանի նիստը։ Այդ հինգ օրում յետաձգված է 18 գործ, որոնց առիթով դատարան էին հրաւիրված 27 մեղադրեալ և 110-ից աւելի վկայ։

◆ Ա. Ա. Րէյնբօտին զեմսկի ձայնաւորներից հեռացնելը.—Այս օրերս մի յայտնի ժողովում խօսք ընկաւ ընտրել Մոսկվայի նախկին քաղաքապետ Րէյնբօտին։ Անդամների մեծ մասը դէմ էր ընտրութեանը, առարկելով որ դատարանով իրաւազուրկ եղած մարդը չէ կարող ընտրվել։ Իսկ անդամներից մէկը ապացուցում էր, ասելով թէ նրա յանցանքը Բարձրագոյն ներված է։ Սակայն մեծամասնութիւնը այն կարծիքի էր, թէ Բարձրագոյն ներողամտութիւնը ազատում է յանցաւորին վճռի միայն նիւթական հետևանքներից, իսկ նրա բարոյական ույժն ու նշանակութիւնը մնում են իրանց տեղը։ Ժողովը, ձայների մեծամասնութեամբ, վճռեց հեռացնել Րէյնբօտին Պօդօլսկ գաւառի զեմսկի ձայնաւորների շարքից։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օպերա

Ուրբաթ, սեպտեմբերի 21-ին, Արքունական թատրոնի օպերային խումբը ներկայացրեց Լէօնկովալլոյի «Ծաղրածուներ» («Паяцы») և Րօսսինիի «Սէվիլեան սափրիչ» օպերաները, երկուսն էլ լի այդ ականաւոր կոմպոզիտորների երաժշտական հարուստ ստեղծագործութիւններով։

«Ծաղրածուներ» օպէրայում հանդէս եկան՝ նորեկ երգչուհի Բիօլի (Նէդդա), Լավրեվ (Կանիօ), Օրլով (Տօնիօ), Իւշենկով (Պեպպէ) և Լիւբչէնկօ (Սիլվիօ), որոնք բարեխղճութեամբ կատարեցին իրանց ստանձնած դերերը։ Մի բան միայն նկատելի էր, որ ամենքից սիրված Լազարևի ձայնը այդ երեկոյ ևս կրում էր յոգնածութեան բնոյթ։ «Прологъ»-ը շատ զգացված և պարզ գեղեցկայով երգեց Վրօնսկի՝ արժանանալով ծափահարութիւնների։

Բուռն ծափահարութիւններ վաստակեց նաև դիրիժօր Զէլեօնիյ իր խիստ փորձառու և հմուտ ղեկավարութեան շնորհիւ։

Րօսսինիի «Սէվիլեան սափրիչ» օպերան պիտի համարել մի փորձաքար օպէրային արտիստների համար։ Այդ օպէրայում մասնակցողներից պահանջվում է ոչ միայն կատարելագործութիւն ձայնական բոլոր աստիճաններում, այլ և ստանձնած դերի ուսումնասիրութիւն և հմուտ խաղ։ Այդ կողմից իբրև տիպիկ՝ Դօն-Բազիլիօյի դերում հիացմունքի առարկայ եղաւ նորեկ երգիչ Դերժավին՝ վաստակելով թէ իր երգով և թէ իր ծիծաղաշարժ խաղով երկարատև բուռն ծափահարութիւններ։ Այդ դերը Դերժավինի ռեպերտուարի ամենաառաջին դերերից մէկը պիտի համարել։

Տիկ. Սարանչէվա Րօզինայի դերում ցոյց տուեց իր կօլօրատուր ձայնի զօված ու որոշ կատարելութեան հասած լինելը, նամանաւանդ ամենաբարձր ռեգիստրներում։ Տիկնոջ խաղը նոյնպէս վատ չէր։

Դօն-Բարտօլոյի կոմիքական դերում Դեմեանէնկօ թէ իր գրիմով և թէ խաղով շատ համապատասխան էր՝ պատճառելով հոմերական ծիծաղ։

Սարաջեվ կոմս Ալմավիվայի դերում միանգամայն անհամապատասխան էր։ Նկատելի էր տեղ-տեղ ձայնի թուլութիւն և անմշակութիւն։ Խաղի մասին պարոնը երբեք չէր էլ մտածում։ Բեմի վրա պահում էր իրան շատ ճնշված։ Այդ երեկոյ Սարաջեվի վերաբերմամբ ընդհանուր տպաւորութիւնը բացասական էր։

Սափրիչ Ֆիգարօյի դերում հանդէս էր եկել Եարօսլավսկի, որին առաջին անգամն էինք տեսնում։ Թէ իր մշակված և գեղեցիկ տեմբր ունեցող բարիտոնով և թէ դերին համապատասխան ազատ ու ճկուն շարժումներով Եարօսլավսկի թողեց նպաստաւոր տպաւորութիւն։

Դիրիժօրն էր Ջախ. Պալիէվ, որը ցոյց էր տալիս որոշ անփորձութիւն, որի շնորհիւ և օրկէստրը երբեմն շեղվում էր անսամբլային ներդաշնակութիւն պահպանելուց։

Թատրոնը լի էր հասարակութեամբ։ X.

ՄԱՄՈՒԼ

Կ. Պոլսի «Թանզիմաթ» թիւրք թերթում իթթիլաֆականների լիդէր Լութֆի Ֆիքրի-բէյ, խօսելով Թիւրքահայաստանում վերջերս կրկնվող հայկական մասնակի կոտորածների ու բռնութիւնների մասին, ի միջի այլոց ասում է, թէ իթթիլաֆականներն անկեղծօրէն ցանկանում են վերջ տալ Անատոլիայի հայաբնակ նահանգներում պատահած դէպքերին և արգելել նրանց կրկնութիւնը։ Նրա ասելով՝

Իթթիլաֆականների համար հայի ու քիւրդի զանազանութիւն չը կայ, հետևաբար անկեղծօրէն երկարում ենք մեր ձեռքը մեր հայ հայրենակիցներին և ասում. «Արիք այս ցաւալի դէպքերն արմատախիլ անելու միջոցների մասին միասին խորհենք և միասին աշխատենք»։ Մեր կարծիքով՝ պատահած դէպքերի վերաբերմամբ հայերի կամ քիւրդերի պատասխանատուութիւնը պէտք է երևան հանել՝ առանց որևէ կողմը պաշտպանելու, քանի որ երկու կողմն էլ հաւասարապէս օսմանցի են, և հէնց այժմվանից պէտք է ապահովել յետագայում բարւոք յարաբերութեան մէջ ապրելու պայմանները։

Արդ՝ մեր այս տեսակէտից նայելով խնդրի վրա, գտնում ենք, որ հայոց պատրիարքի հրաժարականը, որպէս դժգոհութեան արտայայտութիւն ներկայ կառավարութեան դէմ, բոլորովին անտեղի է։

Յօդուածագիրն ապա շեշտելով այն հանգամանքը, որ կասկած կայ, թէ Հայաստանում ծայր տուած այս աննորմալ դրութիւնը արդիւնք լինի իթթիհադականների պրովօկացիայի, քանի որ նման գործելակերպի դիմել էին նրանք Եւրոպական Թիւրքիայում ալբանացիների ու մակեդոնացիների վերաբերմամբ, և որպիսի գործելակերպի մասին վերջերս դօկումէնտներ յայտնագործվեցին, ասում է, որ ներքին գործերի մինիստրը պատկանում է այնպիսի մի ազգութեան—ալբանացի—որ այս վերջին շրջանում, իթթիհադականների՝ կառավարութեան գլուխ անցած ամբողջ ժամանակամիջոցում, նոյնքան և աւելի ճնշված ու հալածված տարր էր օսմ. հայրենիքում, որքան գուցէ հայերը չեն եղել այս վերջին շրջանում։ Ուստի անհաւանական է, որ նա Անատոլիայի անբարեկարգութեան մասին հայերի արած գանգատներն անտարբերութեամբ լսէ։ Իթթիլաֆը հայերից, ըստ յօդուածագրի, սպասում է դէպի այժմեան կառավարութիւնն ու ներքին գործերի մինիստրը կատարեալ վստահութիւն, այլ ոչ թէ պատրիարքական հրաժարականի նման անվստահութեան ցոյցեր։

Շտապում ենք ասել, թէ ազգ. ժողովի վերջին նիստում Էջմիածնին դիմում անելու կամ Բեռլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածի գործադրութիւնը պահանջող առաջարկների մերժումը մեծ գոհունակութեամբ լսեցինք։ Էջմիածնին դիմել՝ նշանակում է Վեհ. Կաթողիկոսի միջոցով ռուսական կառավարութեան դիմումը պահանջել, քանի որ Կաթողիկոսը Անատոլիայի գաւառների վերաբերմամբ այլ բան չի կարող անել։ Արդ՝ թւում է մեզ, թէ այդօրինակ գործելակերպն անհաշտելի է օսմանցիութեան պարտականութիւնների վերաբերմամբ։ Նոյնպէս՝ սահմանադրութեան հրատարակումից ի վեր օսմ. տիրապետութեան սկզբունքների տեսակէտից՝ անվայել էինք համարում, որ մեր

հայ հայրենակիցները—որոնք նոյնքան օսմանցի են, որքան մենք—Բեռլինի դաշնագրի տրամադրութիւնը պահանջեն։ Բեռլինի դաշնագիրը մեզ համար արտաքին մի գործ է, մինչդեռ օսմանցիների՝ իրանց կառավարութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնը, ի հարկէ, ներքին խնդիրների շարքին է պատկանում։ Կրկնում ենք. Անատօլիայի դէպքերը մենք, խտրութիւն չը դնելով հայի ու քիւրդի միջև, նկատում ենք որպէս մի դէպք, որ դառն է բոլոր օսմանցիների զգացման տեսակէտից։ Բացի այդ՝ մենք կարծում ենք, որ պաշտօնի գլուխ անցած այժմեան կառավարութիւնը ներկայ խնդրի նկատմամբ բարեհաջակամ վերաբերմունք ունի և ընդունում է, որ անհրաժեշտ է Անատօլիայում օր առաջ խաղաղութիւն ու անդորրութիւն հաստատել։

Իթթիլաֆականների լիդէրն ապա նկատում է, որ առաջադրված խնդիրները 10 օրվայ կամ 10 շաբթվայ ընթացքում կարելի չէ կարգադրել. այդ հարցերի լուծումը ժամանակի է կարօտում։ Կառավարութեան յարդ արածը հրապարակի վրա է։ Եւ եթէ հայերը այդ բոլորը գտնում են անբաւարար, ապա փոխանակ հրաժարականների ու խռովելու՝ աւելի նպատակայարմար չէ՞ր լինի իրանց թիւրք հայրենակիցների հետ խելք-խելքի տալով խորհել, թէ ուրիշ ի՛նչ կարիքներ ու պահանջներ ունի հայ տարրը Թիւրքիայում։ Ցիքրի-բէյն ի վերջոյ շեշտում է, որ օսմ. ներկայ կաբինէտը գործնականապէս որոշ ծրագիր չունի. նա պաշտօնի է կոչված ժամանակաւորապէս՝ նպատակ ունենալով օսմ. տէրութեան սահմաններում անդորրութիւն ու նորմալ կեանք հաստատել և պարլամենտական ազատ ու անկաշկանդ ընտրութիւնները ապահով կերպով կատարել տալ։ Դրանից դուրս բան պահանջել ներկայ կաբինէտից՝ այնքան էլ բանաւոր չէ, քանի որ ընդարձակ բարենորոգումների գործադրութիւնը յետաձգվելու է պարլամենտի գումարումից յետոյ, որովհետև կառավարութիւնը միայն այն ժամանակ կարող է ընդարձակ ծրագիր իւրացրած կաբինէտի վիճակ ստանալ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կօկանդ, 13 սեպտեմբերի

«Մշակի» № 199-ում տպված Լևոն Մանուէլեանի նամակը իր այն մասով, որ վերաբերում է Կօկանդին, թիւրիմացութեան արդիւնք եմ համարում։

Դեռ 1910 թւին, տեղիս սիրողների հետ մտադիր լինելով ներկայացնել Լևոն Մանուէլեանի «Վերածնվածը», իբրև տեղիս հայ համայնքի աշխարհահայեացքին շատ յարմար պիէս, ես իբրև նախաձեռնիչ հայ հեղինակների իրաւունքների պաշտպանութեան՝ չէի կարող երբէք թոյլ տալ ոտնահարելու Լևոն Մանուէլեանի նման մի վաստակաւոր հեղինակի և մանկավարժի իրաւունքները, ուստի մի նամակով դիմել էի Ալէքսանդրօպօլ, պիէսի հեղինակ և իմ նախկին ուսուցիչ Լևոն Մանուէլեանին, խնդրելով թոյլատրել ինձ պիէսի ներկայացումը և որոշել հօնօրարի քանակութիւնը։

Լևոն Մանուէլեան շատ սիրալիր պատասխանով իմ տրամադրութեան տակ էր դրել թէ ներկայացման իրաւունքը և թէ հօնօրարի հարցը։ Այնուհետև այս երկու տարվայ ընթացքում մեզ չաջողվեց դնել «Վերածնվածը» և միայն ամսիս 23-ին որոշել ենք ներկայացնել Կօկանդում առաջին անգամ։ Եւ որովհետև այս երկու տարվայ ընթացքում Լևոն Մանուէլեան ոչ մի նոր պայման չէր դրել իր պիէսների ներկայացման վերաբերմամբ, որով ոչնչացված համարէի յատկապէս ինձ տուած իր համաձայնութիւնը, ուստի ես այն համարում էի իր ոյժի մէջ։

Ուստի եթէ Լևոն Մանուէլեան այս բացատրութիւնից յետոյ էլ որևէ դժգոհութիւն ունենայ Կօկանդի ներկայացումից, դրա պատասխանատւութիւնը յարգելի հեղինակի առաջ ամբողջովին ինձ վրա եմ վերցնում և պատրաստ եմ սիրալիր կերպով ամեն բաւարարութիւն տալ շնորհալի հեղինակին և սիրեցեալ ու անմոռանալի դաստիարակիս։

Ն. Գ. Աբրահամեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Կօկօվցևը յայտնեց իրան դիմողներին, որ միանգամայն սխալ են ու մտացածին այն լուրերը, թէ նա հեռանալու է մինիստրների խորհրդի նախագահի և ֆինանսների մինիստրի պաշտօններից՝ ներքին գործերի մինիստր Մակարօվի հետ ընտրութիւնների առիթով տարակարծիք լինելու պատճառով։ Ոչ մի տարաձայնութիւն կաբինէտի մէջ Պետական Դումայի ընտրութիւնների վերաբերութեամբ գոյութիւն չունի։

— Պարիզում հրատարակվող «Humanite»-ում տպված է սօց.-յեղափոխականների կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտէտի յայտարարութիւնը Ազէֆի խնդրի առիթով՝ նրա գործը վերաքննելու մասին։ Համաձայն այդ յայտարարութեան՝ կուսակցութիւնը գտնում է, որ Ազէֆը արդէն մի անգամ դատվել է և ոչ մի առիթ չը կայ վերաքննելու գործը, և կուսակցութեան արժանապատւութիւնից ցածր կը լինէր բանակցութեան մէջ մտնել պրօվօկատօրի հետ։

— Այժմ պարզվում է, որ Միացեալ-Պետութիւնների նախագահի պաշտօնի համար ընտրվելու ամենամեծ շանսերը պատկանում են Ռուզվէլտի և Տաֆտի դէմ Վիլսօնին, որ խոստացել է վերաքննել տալ մաքսային տարիֆները, վերացնել անարդար մաքսերը ու կռւել տրէստների դէմ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

21 սեպտեմբերի

ՏՐԷՆՏՕՆ։ Օդագնաց Վօյլը ընկաւ 2000 մէտր բարձրութիւնից և մեռաւ։

ՀԱՆՕՎԷՐ։ Օդագնաց Բիրկմայէրը ընկաւ և մեռաւ։

ԿԷՆԻԿՍԲԷՐԳ։ Գիշերս ձիւն եկաւ։

ԴՈՒՎՐ։ Անգլիական սուրզինայ «Բէգվա» նաւը խորասուզվեց։ 14 նաւաստի խեղդվեցին։

ԲԷՍՏՊՕՐՏ։ Գծից դուրս թռաւ ճանապարհորդական գնացքը։ Սպանվեցին 8 հոգի. վիրաւորվածների թիւը մեծ է։

ԻՒՐԻԷՎ։ Պրօֆ. Ալէքսէևը նորից ընտրվեց համալսարանի ռեկտօր։

ԷԼԲԻՆԳ։ Նաւակառուցանող գործարան Շիխաուն 75-ամեայ յօբելեանի առիթով 3 միլիօն մարկ նուիրեց բանւորների համար բարեգործական հաստատութիւններ հիմնելու։

ԲԵՌԼԻՆ։ Դեսպանատան խորհրդատու Միքէլը նշանակվեց գերմանական գեն.-հիւպատոս Եգիպտոսում։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբութովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.

(ա.օ.) 377. 100—10

Յ. Դաղբաշեանի

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ, յարմարեցված հայ ուսումնարանների կեանքին և ծրագրին, Ա. տարի՝ գինը 25 կոպ., Բ. տարի՝ գինը 40 կոպ.։

ՌՈՒՍ-ՀԱՅ լիակատար բառարան, գինը 8 ռուբ.։

ՀԱՅ-ՌՈՒՍ լիակատար բառարան, գինը 6 ռուբ.։

Գումարով գնողներին զեղջ։

Բաժանորդագրութիւն Ռուս-Հայ առձեռն բառարանի 2 ր. 50 կ.։

Հանրագիտական բառարանի՝ 8 ր.։

Դիմել՝ А. Дагбашяну. Въ Тифлисъ. Головинскій пр. 12.

717. 9—1

Մի հայ ընտանիքում ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ

Նոյն տեղը տրվում է մի մեծ և լուսաւոր սենեակ կահաւորված։ Կարելի է և ճաշով։ Բաց է թողնվում նոյնպէս և ճաշ։ Հասցէն՝ Բէհբութեան փողոց № 36, բն. 2.

718. 1—1

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

L. ՏՕԼՍՏՕՅԻ հետեւեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . 30 կ.
2) ԿՕՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստօյի, կազմեց Ս. Բուլանժէ, թարգմ. Սուրխաթեանի 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստօյից, թարգ. Լ. Դանիէլեանի . . . . 5 կ.
4) ՔՕՑԵՐԸ, թարգ. Լ. Դանիէլեանի 5 կ.
5) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . 10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10% զեղջ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղջ չի լինի.

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ“, Тифлисъ.

(2) 10—2

СКАВУЛИНЪ

БЕЗВРЕДНО но вмѣстѣ съ тѣмъ успѣшно должно дѣйствовать средство, регулирующее отправленія нашего кишечнаго тракта, ибо только тогда средство это можетъ расчитывать на поддержку врачей. Требованіямъ этимъ отвѣчаетъ единственно

СКАВУЛИНЪ

имѣющійся въ продажѣ въ видѣ пилюль безъ запаха и вкуса.

Важная перемѣна. Количество пилюль въ коробкахъ „Скавулинъ“ значительно увеличено безъ повышенія цѣны.

(В. 52562)

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ

„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ“

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իւրականը մեծադեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքները։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(կ.) (П. 23620) 52—36

Учредителя Бухгалтерскихъ Курсовъ

Н. В. Абраамяна,

вышли изъ печати и поступили въ продажу:

I
Руководство торг. бухгалтеріи въ связи съ керосинов. производствомъ (2 изд. допол. и исправл.) Ц. 2 р. 50 к.

II
Таблица вычисл. процентовъ отъ 1 до 360 дн. отъ $^1/_4$ до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.

III
Общедоступная справочн. книжка для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ (2 изд.) Ц. 30 к.

IV
Журнальныя статьи для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.

V
Առեւտրական հաշւապահութիւն (հայերէն)

երկաթ., բանկ., կօլոնիալ և բամբակէ առևտրի վերաբերեալ։

Այս վերջին գիրքը լոյս կը տեսնի սեպտեմբ. վերջերին։ Նրանք, ովքեր կը կամենան ունենալ այս գիրքը, պէտք է վաղօրօք բաժանորդագրվեն։

Ցեշեալ հրատարակութիւնների պահեստը Թիֆլիսում, հեղինակի մօտ, Նիկօլայէվսկայա փող. № 22.

(հ.կ.) 663. 10—5

Լոյս տեսաւ

Յ. ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ

„ՍԽԱՌՆՈՂ ՈԳԻՆ“

Վ Է Պ

ԳԻՆԸ 40 ԿՈՊ.

Դիմել հեղինակին, Тифлисъ, Ремесленное училище, Акиму Соловьянцу.

—օ—

Թիֆլիսի գրախանութներում գտնվում է նոյն հեղինակի՝

1) «Հայ քնարերգութեան փիլիսօփայութիւնը». . . . . . . 50 կ.
2) «Ես տիկին ունեմ» (մանկ.) 10 կ.

Հեղինակին դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

Միւս գրուածքները սպառված են։

(հ.կ.) 674. 10—5

ՆՈՐԱՇԷՆԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ

ծխական ուսումնարանի ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ թւաբանութեան 12 դասի համար, որը պէտք է աւարտած լինի գիմնազիան և տիրապետէ հայոց լեզուին։

Ցանկացողները թող շտապեն դիմել նոյն դպրոցի աւագ վարժուհուն ամենայն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 1-ը։

716. 1—1

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդօյեվի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տէլէֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, ռեֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սըզրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿԱՄԻՆՏԻ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(չ.ու.կ) 617. 50—14

Ընտրութիւններ Պետական Դումայի համար

Թիֆլիսի Քաղաքային Ուպրավան սրանով յայտնում է ի տեղեկութիւն ընդհանուրի, որ Թիֆլիսի և Բօրչալուի գաւառների քաղաքային ընտրողների համագումարը նշանակված է—ռուսական կուրիայի համար՝ սեպտեմբերի 26-ին, տեղական-ընդհանուր կուրիայի համար՝ նօյեմբերի 3-ին։ Ռուսական կուրիայի ընտրութիւնները տեղի կունենան Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տանը, Կիրօչնայա փող. վրա։ Ընդհանուր կուրիայինը—I բաժանմունքի վերաբերմամբ (1, 2, 11 և 12 ոստիկանամասեր և Թիֆլիսի ու Բօրչալուի գաւառների քաղ. ընտր.)—Աշխատանքի Քաղաքային Բօրսայում, Վէրայի հրապարակում. II բաժան. վերաբերմամբ (10, 9, 8 և 7 ոստիկանամասեր)—Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տանը. III բաժան. վերաբերմամբ (6, 5, 4 և 3 ոստիկանամասեր)—Քաղաքային Ուպրավայի շինութեան մէջ, Երևանեան հրապարակի վրա։

Համագումարի առաջին բաժանմունքից պիտի ընտրվեն երկու ընտրողներ, երկրորդից և երրորդից՝ երեքական ընտրողներ, իսկ ռուսական կուրիայից՝ 13։

Համաձայն հրահանգի, հաստատված Ներքին Գործերի Մինիստրութեան կողմից օգոստ. 19 ին 1912 թ., ընտրական թերթերը ներկայացնում են իրանցից մի ամբողջ կամ կէս թերթ (նայած ընտր. համար նշանակված ընտրողների թւին) սովորական մեծութեան գրելու թղթի և գրվում են ռուսերէն։ Ընտրական թերթերի մէջ պէտք է մատնանշված լինեն ինչպէս ազգանունը, անունը և հայրանունը այն անձերի, որոնց համար ընտրողը ձայն է տալիս, նոյնպէս և նրանց կոչումն ու բնակատեղին, կամ թէ այն համարը, որով նշանակված են նրանք անուանացուցակների մէջ։ Ընտրական թերթերի մէջ չը պէտք է ոչ մի ուղղումներ, մակագրութիւններ կամ ջնջումներ լինեն՝ թէ երեսի և թէ հակառակ կողմի վրա։ Այն թերթերը, որոնք չեն համապատասխանի յիշեալ պահանջներին, կը ճանաչվեն անվաւեր։ Վերոյիշեալ տեղեկութիւնները մտցվում են ընտրական թերթերի մէջ ըստ հայեցողութեան ընտրողի (ձեռագիր, տպագրած, լիտօգրաֆ և այլն) և պէտք է լինեն պարզորոշ և դիւրընթեռնելի։

Ընտրական թերթերը պիտի ներկայացնել այն ծրարների մէջ, որոնք ուղարկված են Քաղաքային Ուպրավայի կողմից, ըստ որում ծրարները փակելուց յետոյ չը պէտք է որևէ կնիք դնել։ Ծրարի մէջ պէտք է դրված լինի միայն ընտրական թերթը։

Այն ընտրողները, որոնք որևէ պատճառով չեն ստացել անուանական յայտարարութիւններ և ծրարներ ընտրական թերթերի համար, կարող են ստանալ Ուպրավայում, ներկայացնելով ոստիկանութեան, հաշտարար դատաւորի, նօտարի կամ պետական, հասարակական, դասային հիմնարկութիւնների կողմից իր անձնաւորութիւնը վաւերացնող վկայագրեր։

705. 2—2

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը սրանով յայտնում է, որ 1913 թւի յունվար ամսին դպրոցում կը լինի աշակերտների ընդունելութիւնը I, II և V դասարաններում քննութեամբ։ Ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն խնդրագրի հետ միասին ծննդեան և ծաղկի վկայականները դպրոցիս վերատեսչի անունով։ (հ. շ.)

720. 3—1

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն աւանդվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(ե. հ. կ.) 555. 0—21

ՆԻԿ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

երեք կամ չորս տարվայ դասընթաց ունեցող միդասեան դպրոց. համար (Մարդ, կենդանիներ, բոյսեր, օդ, ջուր եւ երկիր)

Համաձայն ծրագրի, բազմաթիւ պատկերներով, գինը 50 կոպ.

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

հինգ կամ վեց տարվայ դասընթաց ունեցող երկդասեան դպրոց. համար

Մաս I ՄԱՐԴ և ԿԵՆԴԱՆԻ, Բ. բարեփոխած տպ. գինը 60 կ.
» II ԲՈՅՍ » » » 50 կ.

Բոլոր դասագրքերն էլ կազմված են կենսաբանական ուղղութեամբ։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՆԱԵՒ

1) «Կենդանիների գոյները», գինը 15 կ., 2) «Թէ ինչպէս են տարածվում սերմերը», գ. 20 կ., 3) «Թէ ինչու համար է ծաղիկը», գ. 20 կ., 4) Վիլհէլմ Բօլշէ, «Մարդու ծագումը», թարգմ. գերմաներէնից՝ գ. 40 կ.։

Դիմել գրավաճառներին։ (օ.մ.) 645. 10—9

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսերում

Նոր մեթօդով սովորեցվում են

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

ազատ կարդալ, գրել և խօսել կարճ ժամանակվայ ընթացքում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով, հանրամատչելի վճարով։ Կազմակերպվում են հասակաւորներից երեկոյեան խմբեր։ Ձրապարական Դասընթացքներ արտասահման գնալ ցանկացողների համար։ Մանրամասն տեղեկութիւնները և ընդունելութիւնները կուրսերի գրասենեակում—ամեն օր՝ ժամը 10—12-ը և 4—7-ը։ Միխայլովսկի պր. № 24—4.

(ա.օ.) 643. 0—16

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный